

Over de betekenis en beleving van de Stille of Goede week,

*Glas in loodraam in de Verzoeningskerk
van de communautiteit de Taizé (fr).*

Door Pieter Overduin.

*Een speciale bijdrage voor gemeenten die door de
coronacrisis nu en in de tijd naar Pasen geen
kerkdiensten kunnen bijwonen.*

Vooraf:

Er is een toenemende behoefte om naar de viering van het paasfeest toe te leven. In Protestantse gemeenten is het lange tijd gewoonte geweest een (avondmaals) dienst op Goede Vrijdag te houden, en daarna natuurlijk op de paasmorgen. Gelukkig heeft men herontdekt hoezeer het Paasfeest de kern van het belijden en vieren van de kerk is. De Witte donderdag kreeg zijn plaats terug als de avond waarop de drie dagen van Pasen (het 'Paastriduüm') beginnen: de maaltijd van Jezus met zijn discipelen. Daar betoont de Heer zich knecht. Ook in de paasnacht wordt steeds vaker gevierd, hetzij als echte wake, hetzij als het begin van het licht der opstanding, van de Opgestane Heer.

Soms wordt er in gemeenten/parochie of in oecumenische setting als voorbereiding gekozen drie korte avondgebeden van maandag t/m woensdag. Op deze wijze volgen wij de Heer 'op de voet' tot onder het kruis, raken we beschroomd door de verscheurende stilte en verrast door het bericht van het lege graf in de Paaswake.

Dit alles kan tot een verrijking van ons persoonlijk geloofsleven leiden, vanuit de gekruisigde en opgestane Heer. Het kan de ervaring verdiepen, dat we geloven in één algemene christelijke kerk in

diverse mantels gehuld met daaronder het HART van Christus, kloppend voor deze wereld.

Ter overweging deze gedachte:

God is niet zomaar te vinden.

Soms is het enige dat je kunt doen

Stil worden en gaan naar die plaats

waar God jou kan vinden.

Met het oog op Pasen:

Op een of andere manier zal iedereen het wel herkennen: je gaat niet zomaar feest vieren. Er moet een reden zijn. De verhalen van de bijbel bevatten een overgrote schat aan redenen om te vieren. En er staat veel in die bijbel om stil te worden en tot bezinning te komen.

Die twee begrippen, bezinnen en vieren, horen bij elkaar. De woorden van de bijbel brengen je te binnen wat goed én verkeerd is. Door die woorden (uit de Schriften) te horen word je je bewust van wie jij voor God bent, en van wat er in de wereld gebeurt. Door die woorden als leidraad te nemen voor je handelen, krijg je moed om verder te gaan. Want achter het water en de woestijn (tijd van bezinning en soms ook

van beproeving/verzoeking), door nood en dood heen, zal er een Nieuwe Morgen komen. God heeft het zelf gezegd.

In de doop komt de betekenis van Jezus' leven op symbolische wijze opnieuw naar voren. Hier gaat het om de betekenis van het water. Hij is door het doodswater heengegaan, zoals Israël uit Egypte trok door de Schelfzee. Maar daarna eerst 40 jaar door de woestijn moest trekken voor het 't beloofde land kon bereiken. Het is de geschiedenis van uittocht, doortocht en intocht.

Ook Jezus moest zijn exodus volbrengen. Ook wij moeten uit ons Egypte uittrekken, een leven met verslaafdheden achter ons laten. Het gaat in wezen om eenzelfde beweging van uittocht-doortocht-intocht. Met Israël, met Jezus trekken wij van duister naar licht.

Wanneer we samenvattend zien hoe God de mens telkens weer opnieuw roept om te antwoorden en in te stemmen met zijn liefdevol aanbod dan gaat het om geloof, bekering, doop en de gave van de heilige Geest.

Altijd weer is het voor de mens mogelijk om de belofte van God te ervaren. We kunnen hierbij denken aan Johannes 1: 12 over het aanvaarden van Christus in je leven: "wie hem wel ontvangen en in zijn naam geloven, geeft hij het voorrecht om kinderen van God te worden".

De liturgie van de 40dagenperiode en zeker in de stille of goede week volgt de kernlezingen uit de Evangelies. Dan blijkt er een wisseling in de thema's te zijn, een wisseling van donker en licht. Het gaat zeker niet alleen om het lijden van Jezus in de dagen voor zijn kruisiging. *Lijdenstijd* is daarom niet altijd het goede woord voor die 40 dagen. En bovenal: het gaat niet alleen om het lijden en sterven, maar uiteindelijk om de opstanding, om het leven, waarop wij ons voorbereiden!

Van zondag tot zondag blijken de tegenstellingen steeds groter te worden, naarmate het dichterbij Pasen komt. Zo worden ook wij voor de vraag gesteld: waarvoor kies jij, waardoor laten wij ons leiden, hoe leef jij?

'De nacht is haast ten einde, de morgen niet meer ver', zingt een lied (lied 445).

Als we de moed hebben het duister en de dood te doorleven, als je ondanks alles durft dóór te leven, dan is er een nieuwe morgen in nieuw licht.

Van Palmzondag naar Pasen: Stille Week.

De bezinning en inkeer van de 40 dagen omvat dus heel de weg van Jezus, en wordt gevierd tot en met wat er na die 40 dagen komt, de Paasmorgen. Zoals de 40 jaar van Israël in de woestijn beginnen in de

verdrukking van Egypte (slavenhuis), en uitlopen op de intocht in het beloofde land: eindelijk thuis. Die levensweg, weg ten leven, komt in de laatste week voor Pasen in alle spanning en heftigheid naar voren:

De blijdschap over de koning die intocht houdt, de koning die met zich laat spotten, omdat hij vasthoudt aan zijn roeping om alle gerechtigheid te vervullen, zijn kruisgang, zijn dood, zijn begrafenis. En zijn opstanding!

De verstilling verheft zich nu in die laatste week, die dan ook Stille Week genoemd wordt. Totdat de eerste dag van de nieuwe week aanbreekt, en de doodse stilte doorbroken wordt door het gerucht: Hij is hier niet, Hij is opgestaan!

Maar zover is het nog niet aan het begin van die week. Maar de hele week zal evenwel in het teken staan van die laatste en definitieve gang van Christus, waarop Hij zich waarlijk Gods Zoon betoont.

Mooi is het om te lezen hoe Paulus aan de brief aan de gemeente van Filippi (hoofdstuk 2,5-12) dit beschrijft, beter *belijdt* in de zogenaamde Christuspsalm.

Hoe kan verbeelding en muziek ons in deze crisisperiode - van sociale onthouding en vele zieken en stervenden - helpen bij de verstillings als het gaat om de boodschap en beleving van Passie/Pasen?

Soms kunnen afbeeldingen, afgedrukt in de orde van dienst, of groter, in de ruimte opgehangen of neergezet (denk aan onze Taizé avondgebeden met verschillende iconen), sprekende getuigen zijn, die zonder woorden toch veelzeggend zijn. Een voorbeeld is ook de uitgave van Hans-Ruedi Weber (Die Vrijdagmiddag) of onlangs de uitgave van Erik Borgman (Door het lijden-meditaties bij de kruisweg). En de getoonzette muziek door o.a. Bach van de passiegeschiedenis volgens alle vier de evangelisten, laat mensen te allen tijde iets beleven van deze boodschap tot the Passion op Witte donderdag. Maar ook liturgische gezangen, liedteksten kunnen ons helpen bij het overdenken van de boodschap van lijden en opstaan.

Het is de moeite waard om het nieuwe liedboek (2013) zingen en bidden in huis en kerk daarop na te slaan. Van lied 564a tot 659 vinden we een schatkamer aan heel diverse liederen ook voor persoonlijk gebruik. We beluisteren elke voorbeelden als de tijd het toelaat. Lied 571/ lied 579/ lied 852 als gebed om licht/ een

lied over Maria onder het kruis: de liederen 584 of 586 op een moderne tekst van Hein Stufkens.
En als uitbundig paaslied: lied 600, Licht, ontloken aan het donker.

Ten slotte volgt hierna nog een overzicht van de mogelijke typeringen voor alle dagen van de Stille Week.

WEEKCYCLUS voor de Stille of Goede Week 2020

(Naar een idee van de Nicolai-communautéit te Utrecht)

Maandag

Dag waarop Jezus gezalfd wordt (Joh. 12), als 'voorspel' van Zijn sterven. Wanneer je de maandag ziet als de dag na Pasen (= Zondag, als eerste dag), dan is Pinksteren het eerstvolgende feest. Zalf is ook het symbool van de heilige Geest.

Dinsdag

Dag van Jezus'intocht in Jeruzalem en het oordeel over de wereld (Joh. 12). Wanneer maandag als gedachtenis van Pinksteren wordt gezien, is dinsdag de dag van het begin van het werken in die wereld. Dit werken houdt ook lijden in, net als de zo feestelijk

begonnen intocht van Jezus ook leidt tot zijn lijden. Het sterven gaat vooraf aan het leven (Joh. 12;24).

Woensdag

Dag van het verraad van Judas (met vrijdag en zaterdag een van oudsher wekelijkse vastendag). Het kwaad komt in het licht, zoals op de vierde scheppingsdag de duisternis verlicht wordt door zon, maan en sterren. Woensdag is ook de voorbereiding op de Witte donderdag (= instelling van het Avondmaal).

Donderdag

Dag van de instelling van de Dankzegging, en van de voetwassing (dus sacrament en gemeenschap). Feestelijk punt in de stille week! De vijfde scheppingsdag geeft het maken van vogels en vissen te zien; de vis is oud symbool voor Christus (=ICHTUS, dat zijn de begin letters van de Griekse woorden die staan voor: Jezus Christus, Gods Zoon, redder). De vogel is symbool van de nieuwe hoop op vrede, van de Geest Gods, de duif met het groene twijgje zoals bij Noach.

Vrijdag

Dag van het lijden en sterven van Christus, de tweede Adam, gevolg van de ongehoorzaamheid van de eerste mens, die op de zesde scheppingsdag wordt

geschapen. Jezus overwint de zonde, de dood doordat Hij zichzelf opoffert tot verzoening van al wat leeft. Het beeld van God wordt hersteld, Hij is de nieuwe mens. Op deze dag is er het grote stilzwijgen om Zijn liefdeswerk voor allen die geloven.

Zaterdag: Dag van Jezus'verblijf in het graf (Stille zaterdag). Maar er is ook hoop op nieuw leven: zaterdag als vooravond van Pasen. We vieren in het donker van de Paasnacht dat Christus het licht der wereld is, als Opgestane Heer. De nieuwe paaskaars wordt binnengedragen. De duivel en dood hebben slechts een schijnoverwinning geboekt. Pasen betekent overigens niet de ontkenning van het donker, maar wel de beaming van het Licht!

Zondag: de eerste dag!

Dag van de Opstanding (en ook van de Menswording), van vreugde, leven en licht!!!
"Er zij licht"! klonk op de eerste scheppingsdag. Het Godsrijk breekt aan, de werkweek begint. De kerk viert de gemeenschap met de Opgestane Heer.

*Want dan vraagt de morgen mij ten dans
op witte vleugels van het Licht.
Ik mag mijn graf te buiten gaan,
gemachtigd door het Licht,*

*Van nu aan door de Zon geraakt.
De stralen weven mij een mantel
van ongebroke[n] Licht
met de luister van Zijn Licht.
(Sytze de Vries).*

Een lied van A.F. Troost roept ons op tot paasvreugde met de volgende woorden, te zingen op de wijze van gezang 461 (uit Liedboek v.d. Kerken) of op de wijze van het paaslied 642 uit Liedboek 2013):

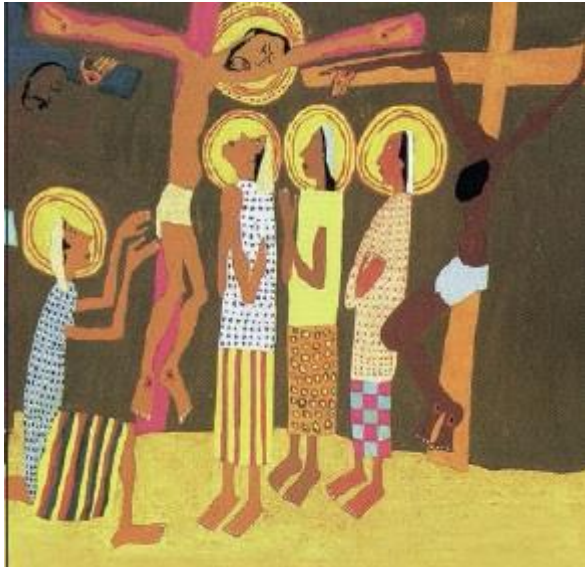
Nu is het Pasen – Jezus leeft!
Komt mensen, sluit u aan –
die onze dood verslagen heeft,
de Heer is opgestaan!

O blijf niet achter, aarzel niet,
ga mee, de wereld door;
Hij gaat door heel zijn rijk[s]gebied
ons zegevierend voor.

Nu zal geen grens meer scheiding zijn,
geen ras, geen kleur, geen taal,
o landen, volken, groot en klein,
Hij roept u allemaal!

C: Teksten samengesteld door ds. Pieter Overduin\2020

Ik wens u en de uwen ondanks alle zorgen van dit moment een betekenisvolle voorbereiding op het feest van Pasen toe.

(Afrikaanse afbeelding van Golgotha)

© PJHJOverduin/ 2020